Ylijohtaja Jukka Lehtinen
Keski-Suomen elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus
3.4.2025

Asia: HE 13/2025 vp
Keski-Suomen ELY-keskuksen lausunto hallituksen esityksestä eduskunnalle valtion aluehallintouudistusta koskevaksi lainsäädännöksi

Keski-Suomen ELY-keskus kiittää mahdollisuudesta tulla kuulluksi.

Lakiesitykset mahdollistavat uudistuksen tavoitteiden toteutumisen

Hallituksen esitys valtion aluehallintoa koskevaksi lainsäädännöksi mahdollistaa valtaosin hallitusohjelman uudistukselle linjaamien tavoitteiden toteutumisen. Uudistuksen jälkeen elinvoimakeskukset ovat ainoita valtion aluehallintoviranomaisia, jotka yhteensovittavat toimialaansa kuuluvia tehtäviä ja palveluita alueellaan. Elinvoimakeskuksista voi muodostua merkittävä toimija valtion keskushallinnon ja alueiden välillä. Uudistuksessa korostuva edistämisrooli avaa mahdollisuuden keskittyä entistä enemmän alueen ja asiakkaan tarpeisiin.

Keski-Suomen näkökulmasta elinvoimakeskusten aluejako on perusteltu. Keski-Suomi Jyväskylän seutu veturinaan muodostaa luontevan kokonaisuuden viraston tehtävien hoitamiselle ja yhteistyölle alueella. Elinvoimakeskuksen alueen muodostuessa nykyisen ELY-keskuksen pohjalle, asiakkaiden ja kumppaneiden suhde nykyiseen virastorakenteeseen säilyy. Keskitetyt läntisen alueen rakennerahastotehtävät, liikenteen hankintatehtävät ja valtakunnallinen ympäristökasvatustehtävä ulottavat toiminnan totutusti maakuntaa laajemmalle alueelle.

ELY-keskusten lupa- ja valvontatehtävien erottaminen tulevien elinvoimakeskusten tehtävistä on perusteltua ja onnistuessaan tämä voi sujuvoittaa lupamenettelyitä. Resurssien jakautuminen eri virastoihin kuitenkin pirstoo asiantuntijoiden osaamiskokonaisuuksia ja tulee aiheuttamaan resurssihaasteita elinvoimakeskusten ympäristötehtävissä.

Keski-Suomen ELY-keskus yhtyy sidosryhmien esittämään huoleen Lupa- ja valvontaviraston riittävästä läsnäolosta eri alueilla.

Tehtävien keskittämiset haastavat vastuu- ja toimivaltakysymykset

Elinvoimakeskuksissa uusien keskitettävien tehtävien määrä on suuri, kun kolmasosa kaikista elinvoimakeskusten tehtävistä hoidetaan keskitetysti. Keskittämisten myötä yksittäisten elinvoimakeskusten toimivalta siirtyy alueen ulkopuolelle, mikä hämärtää virastojen välistä vastuu- ja työnjakoa.

Etenkin toimeenpanoluonteisten tehtävien keskittäminen on tapauskohtaisesti perusteltua tehokkuuden ja osaamisen kannalta. Uudistuksessa ollaan kuitenkin keskittämässä tehtäviä, jolla toimivaltaa siirtyy alueen ulkopuolelle. Tämä rikkoo elinvoimakeskuksen tehtäväkokonaisuutta ja vie edellytyksiä kokonaisuuden johtamiselta yksittäisessä elinvoimakeskuksessa.

Säästöt vaikuttavat valmisteluun ja toimeenpanoon

Aluehallintouudistus ajoittuu tilanteeseen, jossa virastojen leikkaukset ovat osa virastojen arkea ja sopeuttamistarve suuri. Vaikka aluehallintouudistuksella ei ole itsenäistä säästötavoitetta, uusia organisaatioita rakennetaan mittavien säästöpaineiden alla. Hallituksen keväällä 2024 päättämät säästötavoitteet periytyvät uusille perustettaville virastoille.

Uudistuksen transaktiokustannukset ovat jo itsessään suuria. Yksin valmisteluun käytettävä työaika ja tietojärjestelmien muutoskustannukset ovat mittavat. Uusien virastojen aloittamisvaiheeseen liittyy monia muutokseen liittyviä välttämättömiä tehtäviä, jotka tulevat vaatimaan resursseja nykyiseltä toiminnalta. Huolta aiheuttaa kokonaisresurssien riittävyys ja sitä kautta uusien virastojen vahvan aloituksen onnistuminen.

Etelä-Pohjanmaan ELY-keskuksen liikenne ja infrastruktuuri -vastuualueen hoitamien tehtävien jakaminen asetuksen 10 §:n 2 momentin mukaisesti kahdelle elinvoimakeskukselle on epätarkoituksenmukaista. Esitetty järjestely aiheuttaa lisäkustannuksia tilanteessa, jossa muualla Suomessa toimintaa tehostetaan ja kustannuksia karsitaan.

Alueellisten varautumistehtävien koordinointi

Alueellisten varautumistehtävien koordinointi on siirtymässä uudistuksessa Aluehallintovirastoilta Lupa- ja valvontavirastolle. Lakiesityksen 13 §:ssä säädettäisiin varautumisen alueellisen yhteistyön järjestämisestä varautumisen yhteistyöalueilla, joiden taustalla on hyvinvointialueiden yhteistyöaluerakenne. Keski-Suomen osalta tämä tarkoittaisi yhteistyösuunnan muuttumista lännestä itään, mitä ei voida pitää kokonaisuuden kannalta tarkoituksenmukaisena.

Ehdotettu toimintatapa ohjaisi valtakunnalliseen virastoon tehtäviä, jotka tehtävä ja muuttunut toimintaympäristö huomioiden olisi perusteltua hoitaa aluehallinnossa. Ratkaisu ei vastaa alueiden tarpeisiin esimerkiksi

maakunnallisen yhteistyörakenteiden ylläpidon ja läsnäolon, tilannekuvan tuottamisen, ylläpidon ja toimittamisen eikä elinkeinoelämän näkemysten huomioimisen osalta. Lisäksi nykyisen kaltaisen toimintamallin jatkaminen aiheuttaa päällekkäistä toimintaa Lupa- ja valvontaviraston ja muiden toimijoiden, kuten maakunnallisten valmiusfoorumeiden välillä.

Jukka Lehtinen (jukka.lehtinen@ely-keskus.fi, p. 0295 024 698)
Ylijohtaja
Keski-Suomen ELY-keskus